

13e JAARGANG
NUMMER 2
FEBRUARI 1977

DAAD
EN
GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

+++++
+ Bij elke bijzondere handeling +
+ gaat het denken aan het doen +
+ vooraf. Bij het handelen van +
+ klassen of massa's blijkt de +
+ betekenis van het handelen +
+ pas achteraf. Hier gaat de +
+ daad vooraf aan het begrip. +
+++++

Th. Maassen

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige* bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam-west
Postgiro 307695

W A T I S K L A S S E - J U S T I T I E ?

"In een klassenmaatschappij kun je niets anders hebben dan een klassejustitie. Eén van de functies van de rechtspraak is van oudsher het eronder houden van de onderliggende groep. De onderliggende laag heeft het meeste te winnen bij verandering, de bevoorrechte klasse het meeste te verliezen. Het officiële recht is wat anders dan rechtvaardigheid."

Deze woorden zijn door een redakteur van "De Volkskrant" opgetekend uit de mond van de Groningse hoogleraar prof. dr. Riekkent Jongman, die dezer dagen de resultaten heeft gepubliceerd van een onderzoek, dat nog vóór het publiek werd gemaakt al niet weinig stof deed opwaaien.

Jongeren uit welgestelde milieus hebben - aldus een van de stellingen van prof. Jongman en zijn medewerker Taco Schilt - een kleinere kans om uiteindelijk voor de rechter te komen dan werkende jongeren, ook als ze hetzelfde hebben gedaan. Staan ze echter eenmaal voor de rechter, dan worden ze milder behandeld dan jongeren uit 'lagere' milieus.

Deze en dergelijke konklusies zijn niet bijzonder opzienbarend. Wat Jongman aan het licht heeft gebracht behoort tot de dagelijkse ervaringswereld van praktisch iedere arbeider. Er zal wel niemand in de werkende klasse zijn, die van de konklusies van de Groningse criminoloog verrast heeft opgekeken. Het enig opzienbarende en het enige verrassende was dan ook in feite, dat dit soort dingen nu eens werden gezegd - en op zeer indringende wijze werden gezegd - niet door de eerste de beste arbeider maar integendeel door een niet-arbeider en dan nog wel door een wetenschapsbeoefenaar in een wetenschappelijk tijdschrift. Vandaar dan ook dat, in de eerste plaats van de kant van het departement van justitie, zijn *wetenschappelijkheid* in twijfel is getrokken, een kritiek waar Jongman het antwoord niet op schuldig is gebleven.

Jongman heeft, door wat hij met zijn onderzoek heeft beoogd en door wat hij er mee heeft aangedragen, evenals door al datgene wat hij er in diverse interviews als toelichting op heeft gegeven, onze sympathie verworven. Of wij het met hem eens zijn is een andere vraag, een vraag die helemaal niet zo gemakkelijk te beantwoorden is. We zijn, eerlijk gezegd, geneigd om daarop zowel een ja *als* een nee te laten horen.

On niet te worden misverstaan moeten wij één ding hier meteen vooropstellen: als Jongman zegt dat er klasse-justitie bestaat, dan onderschrijven wij dat volledig. Onze aarzelingen spruiten uit iets heel anders voort, uit iets dat wij het beste met een voorbeeld kunnen toelichten.

Nog niet zo heel lang geleden woonden wij als gevolg van bepaalde omstandigheden de behandeling bij van een kort geding, dat een gastarbeider had aangespannen tegen een fabrikant die geweigerd had hem bij zijn ontslag een getuigschrift te verlenen. Nadat de advocaten van beide partijen aan het woord waren geweest verklaarde de president van de rechtbank dat hij een week later uitspraak zou doen. Het geding werd ook bijgewoond door een jongeman van 't type dat veelal wordt aangetroffen in zogenaamde linkse groepen. Eenmaal buiten de kamer van de president, gaf hij in de gang van het paleis van justitie te kennen dat die uitspraak voor hem bij voorbaat vaststond: de fabrikant, zo meende hij, zou wel aan het langste eind trekken.

Omdat bij het bewuste geding de zaken juridisch nogal eenvoudig lagen vertelden wij hem dat wij een andere mening waren toegedaan: wij verwachtten dat de gastarbeider in het gelijk zou worden gesteld en dat de fabrikant het getuigschrift alsnog zou moeten geven. De jongeman mat ons van het hoofd tot de voeten en vroeg toen of wij wel wisten, dat er zoiets als klasse-justitie bestond en dat het "recht" altijd aan de kant van 't kapitaal stond.

Een week later bleek inderdaad de fabrikant de kous op de kop te krijgen. Via dit kort geding kreeg de gastarbeider zijn getuigschrift. Daarop zei de bewuste, opnieuw aanwezige jongeman, dat hij tot zijn vreugde konstateerde, dat er niet altijd sprake was van klasse-justitie en dat aan de "rechtvaardigheid" niet altijd geweld werd aangedaan. Wij hebben ons toen geroepen gevoeld hem voor de tweede keer tegen te spreken en hebben, zonder veel sukses, geprobeerd hem uit te leggen, dat de "rechtvaardigheid" er niets mee te maken had en dat er, ook bij "rechtvaardige" vonnissen desondanks van klasse-justitie sprake is. Klasse-justitie, zo betoogden wij, is er ook wanneer de wet strikt rechtvaardig en zonder aanzien des persoons wordt toegepast. Dat er klasse-justitie bestaat ligt niet in de eerste plaats aan de persoon van de rechter, het ligt aan de wet en aan het recht.

Hiermee zijn wij dan weer terug bij het onderzoek dat prof. Jongman heeft verricht. Omdat wij niet de gelegenheid hadden zijn publikatie zelf te lezen doch alleen maar kennis konden nemen van hetgeen diverse kranten daarover schreven, zijn wij niet helemaal zeker van onze zaak. Wij kunnen ons echter niet aan de indruk onttrekken, dat ook Jongman zijn pijlen te veel op de leden van de rechterlijke macht richt.

Vanzelfsprekend zijn wij het - wederom - volstrekt met Jongman eens als hij stelt dat rechters en officieren van justitie allemaal uit een andere klasse komen dan de meesten der voor hen verschijnende verdachten. We onderschrijven volledig Jongman's opmerking (in "De Volkskrant" van 29 december '76), dat zij op wetsovertreders een klassegebonden kijk hebben en behept zijn met de klasse-vooroordelen van hun milieu en we onderschrijven óók dat dit alles een vanzelfsprekend gevolg van de klassensamenleving is.

Maar als Jongman (in een interview met de "Parool"-redaktrice mr. Marijn de Koning (zie "Het Parool" van 30 december j.l.) over de wenselijkheid van een "mentaliteitsverandering" spreekt en uiting geeft aan de hoop dat de strafmaatstaf die thans voor beter gesitueerden wordt gehanteerd in

de toekomst voor iedereen zal gelden, dan bekruipt ons de vrees dat hij, in weerwil van bepaalde uitlatingen die op het tegendeel wijzen, toch het slachtoffer is van een misverstand. In ieder geval werkt hij het misverstand - waaraan bijvoorbeeld die jongeman bij dat kort geding ten prooi was - in de hand. Het gaat hierbij om een misverstand dat in "linkse" kringen wijd en zijd verbreid is, een misverstand dat wij daarom voor hoogst gevaarlijk houden, omdat het de weg versperd naar de werkelijke samenhang tussen recht en maatschappij en daarom een belemmering vormt voor een helder maatschappelijk inzicht. Het is een misverstand van dezelfde soort als het even verbreide oordeel, dat de positie van de arbeider te wijten zou zijn aan de "slechtheid" of "gemeenheid" van de *kapitalist* inplaats van aan de *kapitaalsverhouding*, het misverstand ook, dat de arbeider niet meer zou worden uitgebuit indien de meerwaarde maar *rechtvaardig* zou worden verdeeld.

Om helemaal eerlijk tegenover Jongman te zijn moet worden opgemerkt, dat hij ook uitlatingen heeft gedaan die in een andere richting wijzen. Hij heeft tegenover meer dan één verslaggever verklaard, dat de "klassejustitie het gevolg is van het systeem, van de klassenstructuur", dat "het wetboek van strafrecht vanuit bepaalde belangen is gemaakt" en dat "het geldende recht tot doel heeft de lagere klasse onder de duim te houden". Daar hebben wij niets aan toe te voegen. Waar wij wél een vraagteken bij zetten is zijn hoop op een "mentaliteitsverandering" die zou moeten leiden tot zoiets als een eendere strafmaat voor iedereen. Waar zou, zo vragen we, in een klassenmaatschappij een dergelijke mentaliteitsverandering vandaan moeten komen?

Jongman erkent (in een ander interview), dat hij haar in feite ook niet zo ziet zitten. Hij geeft te kennen, dat de "onvoorstelbare ongelijkheid" waarmee de leden van verschillende klassen door de justitie worden behandeld pas zal eindigen wanneer "de arbeiders zich niet langer het stempeel van de kwetsbaren laten welgevalen". Dat is naar onze mening een wat vage uitspraak, die bij ons twijfels laat wat of hij nu precies bedoelt.

Waaraan wij niet twijfelen is dit, dat een "gelijke behandeling" van tot verschillende klassen behorende verdachten - gesteld dat zij mogelijk ware - géén einde aan de klassejustitie zou maken. Dát is het misverstand waarop wij zoeven doelden. Ervan afgezien, dat een gelijke strafmaat voor economisch sterken en economisch zwakken nog altijd een nadeel voor de economisch zwakken zou betekenen (waar Jongman in het geheel geen aandacht aan schijnt te besteden), gaat het bij klassejustitie in laatste instantie niet om de strafmaat, een discriminerende selectie van de te vervolgen criminele feiten ten nadele der werkenden of een soms intimiderende, soms grievende behandeling der verdachten, noch om het onloochenbare feit dat rechter en verdachte dikwijls een totaal verschillende taal spreken.

Wij hebben het een keer meegemaakt dat een zéér begripvolle, zéér goeddelijke kantonrechter wél dezelfde taal sprak als de voor hem terechtstaande stroper. Zij jij-den en jou-den hoogst familiaar tegen elkaar en wisten over en weer precies waar zij het over hadden en dat het om zo'n kleinigheid ging als één onschuldig met de lichtbak gevangen haasje. Maar de niet meer zo jeugdige stroper werd desondanks natuurlijk wél veroordeeld. Want het eigendom van de grootgrondbezitter is onaantastbaar en wordt nu eenmaal door de wet beschermd. Dáár gaat het om.

"Het is vooral de sociale ongelijkheid die de wetten in stand zoeken te houden, het zijn de daaraan verbonden gevaren die zij trachten te ver-

minderen. Zij kunnen die ongelijkheid niet doen verdwijnen. Integendeel zelfs, het is hun wezen haar te verankeren. Zij zijn vooral bestemd om de eigendom veilig te stellen... Zij vormen een bescherming van de rijken tegen de armen.. Het is de rijkdom die hun inhoud bepaalt." Dat schreef zo'n tweehonderd jaar geleden de Franse rechtsgeleerde Simon Nicolas Linguet in een tijd dat de bourgeoisie nog revolutionair handelde en dacht. Sindsdien heeft de aan de macht gekomen burgerij aan Linguet nauwelijks meer enige aandacht besteed. Desondanks hebben ook bekende Nederlandse rechtsgeleerden in onze eeuw erkend, dat het bestaande recht, het recht is van de burger, van de bourgeois. Dat deed bijvoorbeeld wijlen de Utrechtse professor dr. W.P.J. Pompe, toen hij in 1928 het koogleraarschap aanvaardde. En om een wat recenter voorbeeld te kiezen: in een eind vorig jaar verschenen boekje over Nederlandse rechtsgeschiedenis constateert mr. P.J. Verdam, dat ook "tegenwoordig nog veel delen van ons recht eigenlijk middenstandersrecht zijn" en dat "recht een deel van de maatschappij" is. En bij dat woord "middenstandersrecht" moet niet worden gedacht aan datgene wat veelal met het woord "middenstand" wordt aangeduid, maar aan "middenstand" in de zin van het Engelse "middle class", de klasse tussen adel en proletariaat, d.w.z. de *bourgeoisie*.

Waar het om gaat is dit, dat het recht, althans het strafrecht, de arbeiders als klasse in wezen in het geheel niet kent. Hoe een justitie en een rechterlijke macht die een dergelijk recht moeten handhaven ook optreden, dit feit zal steeds tot gevolg hebben dat zij als klasse-justitie optreden. Pas een andere maatschappij zal een ander recht in het leven roepen. Het is nog altijd zo, dat de maatschappij niet op de wetten berust, maar dat omgekeerd de wetten berusten op de maatschappij. Daar kan de rechtvaardigste rechter niets aan doen.

=====

E E N   S T A K I N G   B I J   G E N E R A L
M O T O R S   I N   S T R A A T S B U R G

Zojuist ontvingen wij van een in Straatsburg wonende vriend een brochure die daar onlangs is verschenen en die gewijd is aan een staking die in maart van het vorige jaar uitbrak in de fabriek van General Motors in deze stad. De brochure werd geschreven door een klein aantal personeelsleden van het bewuste bedrijf, die elkaar eigenlijk pas gedurende de aktie goed leerden kennen. Vijf van hen stelden de tekst samen, die vervolgens, alvorens hij werd vermenigvuldigd, in een groep van vijftien vrienden werd bediscussieerd. Van die vijftien waren er tien bij een vakbond georganiseerd, hetzij een bond, aangesloten bij de (bolsjewistische) centrale CGT, hetzij tot de (voorheen katholieke, thans neutrale) centrale CFDT behorend. De overige vijf, jonge arbeiders zonder uitzondering, waren géén lid van een vakorganisatie.

In een "voorwoord", waarin dit wordt meegedeeld, verklaren de samen-

stellers: "Sommigen zullen wel beweren, dat ons geschrift tegen de vakbeweging is gericht en derhalve de direktie in de kaart speelt. Wij (echter) zijn van mening, dat onze opvatting omtrent hetgeen er is geschied er alleen maar toe kan bijdragen dat wij sterker komen te staan inplaats van zwakker... en dat wat wij aan de orde stellen zijn nut kan hebben voor een volgende strijd."

De bewuste brochure is zéér uitvoerig. Haar hier, zelfs maar in verkorte vorm weer te geven, is onmogelijk. Zij bestaat uit enkele historische gegevens omtrent de fabriek, uit een chronologisch overzicht van de staking, die op donderdag 4 maart begon en op maandag 29 maart eindigde, uit enkele gegevens omtrent solidariteitsakties, uit een oevrzicht van wat de bonden en de politieke partijen en groepen deden, uit enkele perscommentaren en uit een voorlopige konklusie. Alleen met de laatste zullen wij ons hier bezig houden. Zij is uitermate belangwekkend omdat er uit blijkt - voor de zoveelste keer zouden wij willen zeggen, maar dan wel op een bijzondere karakteristieke wijze - dat nieuwe vormen van strijd, dat wil zeggen: een zelfstandig optreden van stakende arbeiders, allerm minst betekent, dat zij zich ook een nieuw bewustzijn hebben eigen gemaakt.

In hun "voorlopige konklusie" schrijven de samenstellers, dat de vakbeweging door de stakers weliswaar scherp gekritiseerd werd, maar dat die kritiek niet tot aanwijsbare konkrete konsekwenties leidde. De strijd werd gevoerd, zeggen ze, zonder dat er ook maar iets te zien viel van eigen organisaties van onderop. Er was géén seigen stakingskomité of iets dergelijks en de gevormde kommissies (voor de financiën, voor het organiseren van de bezetting, voor het onderhouden van kontakten, enz.) behielden een formeel karakter en groeiden niet uit tot wat een vertegenwoordiging van de arbeiders zélf kan worden genoemd. De beperkingen van een puur traditionele aktie werden geen enkel moment doorbroken. Er was - we laten nog steeds de schrijvers van de brochure aan het woord - wel een grote strijd-wil, maar de eigenlijke aktie werd overgelaten aan de "specialisten". De scheiding tussen hen en de personeelsleden bleef voortdurend bestaan: de arbeiders legden een kaartje, de "specialisten" (kaderleden van de vakbeweging) zorgden voor het schrijven van de pamfletten, het te woord staan van de pers, de onderhandelingen met de direktie, enz. enz. De schrijvers van de brochure voegen daaraan dan nog toe, dat de vastgeroeste dagelijkse gewoonten van de arbeiders bovendien een obstakel bleken voor hun strijd.

Om welke reden - zo zal de lezer ongetwijfeld vragen - hebben wij dan hierboven in verband met de staking in Straatsburg van 'n "zelfstandig optreden" van arbeiders gesproken? In de eerste plaats, zo luidt ons antwoord, omdat de auteurs van het hier besproken geschrift, zowel bij hun chronologische weergave der gebeurtenissen, als in hun "voorlopige konklusie" ook nog ándere feiten naar voren brengen. Ze vermelden bijvoorbeeld:

- "ondanks alles wat wij hebben opgemerkt waren er toch wel allerlei voorvallen die buiten het kader van een puur traditionele aktie vielen en die door de direktie werden aangeduid als 'ondoordachte handelingen'. Zo is op een gegeven moment één der direktieuren door de stakers in zijn eigen kantoor belegerd, zijn er ook arbeiders spontaan het kantoor van de hoofd-direkteur binnengedrongen, is gedurende een bepaalde tijd de centrale verwarmingsinstallatie bezet geweest en is die opnieuw bezet nadat de arbeiders er door de bedrijfspolitie uit waren verjaagd..."

- dat de arbeiders op een gegeven moment buiten de bonden om zélf een stencil hebben uitgegeven, dat ze ondertekenden met "de stakers" inplaats

van met een aanduiding dat deze of gene bond er verantwoordelijk voor was, iets waarover een heftige ruzie met de bonden is ontstaan;

-dat naarmate de staking langer duurde en de pogingen van de vakbeweging om de aktie te kanaliseren toenamen, er een kloof tussen stakers en bonden begon te ontstaan, die steeds meer zichtbaar werd.

Wij kunnen ons bij het lezen van de brochure niet aan de indruk onttrekken, dat de auteurs daarvan, hoewel arbeiders van General Motors zijnde en nauw met hun strijdende collega's verbonden, zich daarvan toch duidelijk in één bepaald opzicht onderscheiden. De wijze namelijk waarop zij in hun voorlopige konklusie onderscheid maken tussen vakbondsoptreden en "traditionele aktie" enerzijds en "zelfstandige arbeidersstrijd" anderzijds wekt het vermoeden, dat zij behoren tot een bepaald soort van arbeiders, tot arbeiders namelijk die zich, hetzij door het lezen van bepaalde lectuur, hetzij door diskussies, met opvattingen omtrent "zelfstandige arbeidersstrijd" vertrouwd hebben gemaakt en die vervolgens bij het beoordelen van de aktie waaraan zij hebben deelgenomen "bezondigen", als wij het zo mogen karakteriseren, aan het aanleggen van "absolute maatstaven". Op basis van dergelijke maatstaven komen zij dan tot de slotsom dat de staking in Straatsburg het raam van een "doodgewone vakbondsaktie" niet te buiten of te boven is gegaan. En dat, ofschoon zij toch ook moeten vaststellen dat er eigenlijk van het begin af aan duidelijke tendenzen zijn geweest die er op wezen, dat de stakers in feite de traditionele wegen wensten te verlaten.

Moet het bovenstaande nu zó worden verstaan, dat wij - uit een soort van optimisme, uit een behoefte om overal maar "zelfstandige strijd" waar te nemen - tot iedere prijs de accenten anders willen leggen? Helemaal niet. Het klopt, dat wij andere accenten willen leggen. Maar allerminst uit een behoefte om iedere arbeidersaktie maar tot een zelfstandige arbeidersaktie te verklaren. Dat wij andere maatstaven willen hanteren dan naar onze mening de schrijvers van de brochure in hun slotwoord doen, spruit hieruit voort, dat naar onze mening de strenge indeling tussen traditionele aktie en zelfstandige aktie totaal onmogelijk is en nimmer aan de werkelijkheid beantwoord.

Uit de beschrijving van wat er gebeurd is blijkt, dat de traditionele vorm van strijd en de zelfstandige dwars door elkaar heen lopen en dat het eenvoudig van allerlei omstandigheden en factoren afhangt, hoe zo'n strijd zich ontwikkelt en welke tendens de overhand krijgt. Het staat bij geen enkel arbeidskonflikt automatisch en van te voren vast of de dingen zich in de richting van een zelfstandige aktie zullen ontwikkelen dan wel of de bonden hun greep op de arbeiders behouden en de zaak weten te beheersen. Dat juist is voor ons de grote les van deze staking in Straatsburg en van daarmee vergelijkbare akties. De zelfstandige strijd ontwikkelt zich niet naast en van het begin af aan in tegenstelling tot de vakbondsaktie, zij blijkt zich - niet altijd natuurlijk, maar herhaaldelijk - *daarbinnen* te ontwikkelen en pas op een gegeven moment in de loop daarvan een dusdanig grote betekenis te krijgen, dat de zelfstandige strijd ook duidelijk *als* zelfstandige strijd zichtbaar wordt en zich als 't ware uitkristalliseert.

Dat dan een dergelijk konflikt bij oppervlakkige waarneming formeel een vakbondsstrijd lijkt is onbetwistbaar. Maar dat is niet zo interessant. Belangrijk is niet dat arbeiders nog onder allerlei invloeden en tradities gebukt gaan. Want dat is een normale zaak. Interessant is het *abnormale* wat tijdens zo'n staking zichtbaar wordt. Want dat leert iets omtrent de

komende ontwikkeling. Niet uit een soort van "optimisme" moet daarop het volle licht worden geworpen, maar omdat de betekenis van het afwijkende juist moeilijk kan worden overschat.

De schrijvers van de brochure vertellen aan het slot, dat de arbeiders van General Motors in Straatsburg zich bewust werden van de diepe tegenstelling tussen hen en de vakbonds-bureaucratie... maar pas toen de staking alweer achter de rug was. Ziedaar een uiterst belangrijke opmerking, waarmee wordt aangetoond, dat het inzicht in de strijd niet aan de strijd voorafgaat maar er een gevolg van is. Ziedaar ook, waarom strenge indelingen zoals de rapporteurs ze hebben gemaakt, naar onze mening uit den boze zijn.

=====

T E N G S   S T E R   I S   R I J Z E N D E

Toen - zo gaat het verhaal - de Chinese politicus Teng Hsiao-ping, die na een tegen hem gerichte agitatie in april van het vorige jaar werd afgezet als vice-voorzitter van de Chinese C.P., in december j.l. in Peking een restaurant verliet, werd hij op straat geestdriftig toegejuicht door een aantal inwoners van de hoofdstad. Teng groette met een brede armzwaai en nog bredere glimlach en riep: "Doorgaan met de campagne tegen de anti-Teng-campagne".

Of het verhaal waar is of niet kunnen wij moeilijk vaststellen maar doet niet zoveel terzake. Zo Teng de bewuste woorden niet gesproken heeft, zou hij ze gemakkelijk hebben kunnen spreken. Nog geen jaar nadat hij ervan werd beschuldigd in het staatskapitalistische China "het kapitalisme te willen invoeren" 1) is de positie van diegenen die hem deswege van ambt en waardigheden beroofden heel wat minder benijdenswaardig dan de zijne.

Tengs ster is duidelijk weer rijzende. Op hetzelfde Tien An Man-plein dat in april '76 al 't toneel was van massale demonstraties te zijnen gunste heeft begin januari een grote menigte aangedrongen op zijn eerherstel, waarvan ook al op een eerder tijdstip sprake was 2). Ditmaal sloegen géén gewapende ordebewaarders op de betogers in. Ander typerend feit: aan het centrale comité van de Chinese C.P. is een zes punten tellend verzoekschrift overhandigd waarin onder meer eveneens Tengs rehabilitatie wordt verlangd. Muurkranten in de Chinese hoofdstad hebben voorts kritiek geuit op mevrouw Wang Hai-joeng, de Chinese onderminister van buitenlandse zaken, die ervan wordt beschuldigd dat ze heeft meegeholpen de positie van Teng te ondergraven toen deze nog in functie was.

Nog hebben de Chinese leiders, in de eerste plaats de tot "opvolger van Mao Tse-toeng" geproklameerde Hoes Koeo-feng, die door de gestorven voorzitter zélf als zodanig zou zijn aangewezen, een beslissing over Teng Hsiao-ping voorlopig uitgesteld. Maar de omstandigheid dat op de massaal gestelde eisen geen anti-campagne van bovenaf is gevolgd vormt een klare

---

1) Zie "Daad en Gedachte" van oktober 1976, blz. 12.

2) Zie "Daad en Gedachte" van november 1976, blz. 2.

aanwijzing uit welke hoek de wind waait. Het is waar, dat nog op 25 oktober in het "Volksdagblad", in het tijdschrift "Rode Vlag" en in het "Dagblad van het Bevrijdingsleger" werd aangedrongen op het voortzetten van de kritiek op Teng Hsiao-ping en op het voortgaan met de tegenaanval op "de rechtse afvallige poging tot het omkeren van juiste beslissingen". Sindsdien echter kan men zich moeilijk aan de indruk onttrekken, dat het tempo van de tegenaanval voortdurend trager is geworden. In toenemende mate daarentegen is er sprake geweest van pogingen tot het omkeren van de hoe langer hoe meer als onjuist beschouwde beslissing ten aanzien van Teng. De campagne tegen hém is bezig als een nachtkaaars uit te gaan.

Als het waar mocht zijn, dat Hoes Koeo-feng door de akties ten gunste van de afgezette Teng in verlegenheid is gebracht 3), dan toch geenszins doordat hij zelf tot diens verklaarde tegenstanders zou behoren. Gezien de redevoeringen die Hoes de laatste tijd heeft gehouden kan juist aan 't tegendeel moeilijk worden getwijfeld. De geest die zij ademden, zijn niet mis te verstane verwijzing naar de periode van de "honderd bloemen en de honderd verschillende scholen", zijn krachtige pleidooi voor het opvoeren der produktie, het zijn stuk voor stuk even zovele tekenen, dat ook Hoes Koeo-feng evenals de steeds minder fel bekritiseerde Teng min of meer als een spreekbuis van de nieuwe Chinese managersklasse kan worden beschouwd. Wil men - gelijk sommigen hebben gedaan - Hoes's "heimwee" naar de honderdbloemen-periode als een bewijs van "tolerantie" opvatten, zo moet daaraan worden toegevoegd, dat het dan op z'n hoogst om die tolerantie gaat die in de geschiedenis meestal, bijvoorbeeld in de Republiek der Verenigde Nederlanden, tegelijk met het handelskapitalisme binnen de handeldrijvende klasse is opgebloeid en vrijwel tot binnen de grenzen van die klasse beperkt is gebleven.

Als Hoes aarzelt om met betrekking tot Teng toe te geven aan de op grote schaal geuite verlangens, dan niet zozeer omdat hij lijnrecht tegenover Teng zou staan, maar veeleer omdat de zichtbaar weer stijgende invloed van de "nieuwe klasse" in China nog steeds niet zóver is gestegen dat haar *blijvende* invloed definitief zou zijn verzekerd. Nadat aan haar opmars in april 1976 een tijdelijk halt was toegeroepen heeft deze "nieuwe klasse" zich opnieuw in beweging gezet. Zij is dientengevolge verder opgerukt, maar nog niet zo ver dat haar tegenstanders in de partijbureaucratie er zonder meer in zouden moeten berusten dat *hun* nederlaag ook formeel met een eerherstel van Teng zou worden bekrachtigd. In die zin moet men de opmerking verstaan, dat Hoes nu wel bereid is om *een oplossing voor de kwestie T'ing* te zoeken, maar niet nu al, niet op dit ogenblik.

Welke oplossing Hoes voor ogen zweeft kan uit zijn optreden tot nu toe wel worden afgeleid - en is hierboven ook door ons afgeleid - maar zij wordt niet nader aangeduid. Hoes betracht kennelijk de uiterste voorzichtigheid. Hij heeft deze voorzichtigheid klaarblijkelijk tegelijk met het partijvoorzitterschap geërfd van Mao Tse-toeng, die zijn schier onaantastbare positie onmiskenbaar aan zijn behoedzaamheid had te danken. Mao paste er steeds zorgvuldig voor op, dat hij zich niet aan een van de beide uiteinden van de Chinese wip bevond. Hij formuleerde zijn diverse uitspraken steeds zodanig dat nu eens deze, dan weer gene sociale stroming in het land er haar eigen belangen in verwoord zag en zich derhalve op hém beriep.

---

3) Aldus een bericht in NRC-Handelsblad van 12 januari 1977.

Dat deze stromingen in China nog altijd tegenover elkaar staan en dat Hoes' voorzichtigheid derhalve van (machts)politieke wijsheid getuigt is daaruit gebleken dat de storm die tegen "de bende van vier", dat wil zeggen tegen de opponenten van het managerdom, is opgestoken niet enkel massale geestdrift, maar ook massaal verzet heeft verwekt. Dat verzet voerde een reeks van Chinese provincies "tot aan de rand van een burgeroorlog".

Deze ontwikkeling bewijst dat de situatie in China 28 jaar na de overwinning van Mao's legers op de korrumpete troepen van de Kwomintang nog niet is gestabiliseerd. De oorzaak kan slechts deze zijn, dat de zogenaamde radikalen en het opkomend managerdom maar weinig in sterkte voor elkaar onder doen en dat zij elkaar ook thans nog zowat in evenwicht houden, ook al wordt dan dat evenwicht steeds meer ten gunste van het managerdom verschoven. Niet voor niets konstateerde het "Dagblad van het Bevrijdingsleger", op 8 november j.l., dat "wind en donder in beroering zijn" 4). Toen in tal van provincies het konflikt tussen "radikalen" en managerdom tot bittere gevechten voerde die slechts door het inzetten van sterke troepen konden worden beëindigd, rolde niet langer alleen maar de donder, maar was de bliksem ingeslagen.

Wat betekent dit alles voor de loop van de Chinese revolutie? Allerminst dat deze door de zich weer krachtiger roerende "nieuwe klasse" thans dreigt te worden *omgebogen*. Weliswaar onderschrijven wij allerminst de bewering van het "Dagblad van het Bevrijdingsleger" dat "Hoes Koeo-feng het schip van de revolutie over de golven kan sturen volgens de koers die werd uitgezet door voorzitter Mao", maar slechts om deze reden, dat naar onze opvatting niet voorzitter Mao de koers van de revolutie bepaalde, doch dat omgekeerd de koers van de revolutie bepalend was voor Mao's politiek. En niet Hoes stuurt het Chinese schip door de revolutionaire branding, maar op de zich steil verheffende golven is hij mee omhoog gevoerd.

Voor zover de Chinese omwenteling met een schip kan worden vergeleken is zij een schip dat een noodlot tegemoet vaart waaraan de opvarenden hardnekkig weigeren te geloven. Dat noodlot is: de zege van de uit nieuwe kapitalistische verhoudingen geboren "nieuwe klasse".

Een leider als Hoes, een leider als Woe Teh 5) en de redactie van het "Dagblad van het Bevrijdingsleger" houden vast aan de mythe, dat China bezig is met "de opbouw van het socialisme". Zij schilderen "de vier plagen" - Wang Hoeng-wen, Tsjang Tsjoen-tsjiao, Mao's weduwe Tsjang Tsjing en Yao Wen-yoean - als komplotterende representanten van "de bourgeoisie" af. Op dit viertal zou Mao hebben gedoeld toen hij de leden van het centrale comité voorhield, dat zij "de aanvoerders van de socialistische revolutie waren zonder te weten waar de bourgeoisie is". In het bijzonder op Tsjang Tsjing zou de overleden voorzitter hebben gedoeld, toen hij kort voor zijn dood aan Hoes de geschiedenis van Lioe Pang vertelde, de keizer die kort voor hij stierf vernam dat de keizerin Loe en anderen van haar familie sa-

---

4) Dit citaat ontlene wij, evenals alle andere citaten uit Chinese kranten, aan officiële publikaties van de Chinese Volksrepubliek.

5) Woe Teh is lid van het politiek bureau van het centrale comité van de Chinese C.P., eerste secretaris van het gemeentelijk comité van Peking en voorzitter van het gemeentelijk revolutionair comité van de Chinese hoofdstad.

menzwoeren om zich meester te maken van de macht.

De gelijkenis bewijst de juistheid van wat onlangs door de bekende auteur Simon Leys is opgemerkt 6), namelijk dat Mao Tse-toeng zich liever in de bloemrijke taal der Chinese klassieken uitdrukte dan zich te wagen aan een analyse in de trant van Marx met wie hij veel minder vertrouwd was. Met wie hij - voegen wij er, gelet op de Chinese maatschappijverhoudingen aan toe - niet anders dan minder vertrouwd kón zijn.

Wie zich baseert op de in China heersende produktieverhoudingen kan geen andere konklusie trekken dan dat aldaar van een "opbouw van 't socialisme" geen sprake is, maar dat er evenmin sprake is van een bourgeoisie in de klassieke betekenis van 't woord omdat voor het klassieke kapitalisme het staatskapitalisme en voor de oude bourgeoisie de "nieuwe klasse" in de plaats is gekomen. Van degenen die in dat omwentelingsproces als de "leiders" op de voorgrond zijn geschoven kan met een variant op MaO's woorden worden beweerd, n i e t dat zij niet weten wáár de bourgeoisie is, maar dat zij niet weten wát de bourgeoisie is of wel - om politieke redenen - net doen alsóf zij het niet weten. Er kan eveneens van hen worden opgemerkt dat zij, wanneer zij "de bende van vier" een "anti-partijgroep" noemen, die "de kapitalistische weg bewandelt", de werkelijkheid op haar kop zetten. Zij zelf immers bevinden zich op een "kapitalistische weg", waarlangs de "nieuwe klasse" nu eenmaal voortschrijdt. Wat zij een "anti-partijgroep" noemen is een stroming die binnen de gegeven maatschappelijke structuur krampachtig de macht van de partijbureaucratie *verdedigt*.

Er is inderdaad in China, zoals de kranten telkens opnieuw schrijven, een machtsstrijd aan de gang, niet sedert Mao's dood maar al sinds geruime tijd en al van vóór de zogenaamde "kulturele revolutie". Wat de kranten er nooit bij vertellen is om wát voor een machtsstrijd het eigenlijk gaat. Niet om een machtsstrijd tussen personen, maar om een worsteling tussen managersklasse en partij oude stijl. In die worsteling is de nederlaag van de "bende van vier" - haar "ontmaskering" zoals dat in het Chinese partijjargon heet ofschoon het streven der vier sinds jaar en dag bekend was en er derhalve niets te "ontmaskeren" viel - inderdaad "een grote historische overwinning", om met de voornaamste Chinese bladen te spreken. Maar het is geenszins, gelijk deze het doen voorkomen, een "overwinning van het socialisme" of een zege op Teng Hsiao-ping, de vertegenwoordiger van de nieuwe managersklasse die zich niet langer wenst te laten betuttelen. Integendeel: de historische betekenis van de nederlaag van het thans zo scherp bekritiseerde viertal bestaat daarin dat het een overwinning van de "nieuwe klasse" is waarvoor niet alleen Teng maar ook Hoes, de laatste op wat bedekter wijze, in het krijt treedt

---

6) In een artikel dat onlangs werd gepubliceerd in de N.R.C.

=====

Willen allen die voor het jaar 1977 nog geen financiële bijdrage hebben overgemaakt, dat alsnog zo spoedig mogelijk doen? Ook wij moeten onze leveranciers van papier, stencils, inkt, enz. steeds betalen en ook de posteringen geven ons niets kado. Een giro'tje is gauw geschreven. Doe het daarom meteen. Zonder uw hulp zijn ook wij nergens.

E E N C O N D U C T R I C E A A N H E T W O O R D

Dezer dagen heeft de Britse groep "Solidarity" een brochure gepubliceerd die werd geschreven door een jonge conductrice van het Londense vervoersbedrijf 1). Het is een verslag van al datgene waarmee het personeel van de Londense bussen, zowel tijdens de opleiding als dagelijks bij het werk gekonfronteerd wordt. De schrijfster, die conductrice werd om te ontsnappen aan de dodelijke verveling en het gevit van de bazen bij een oninteressant kantoorbaantje en die het vak van conductrice nu al meer dan een jaar uitoefent, vertelt uitvoerig over de gestage inkrimping van het aantal bussen, de moeilijkheid om desondanks toch een zo goed mogelijke service aan het publiek te verlenen (wat verwacht wordt, maar waarvan onmogelijk iets terecht kan komen), het langer worden van de rijtijd tengevolge van een groter aantal passagiers per bus en dientengevolge langere stoptijden voor in en uitstappen, minder rustpauze aan het einde van de rit als konsekwentie daarvan, ongunstige werktijden en een rouleringssysteem, dat een al even ongunstig effect heeft, alsmede over een direktioneel beleid, dater op gericht is om efficiency te bereiken ten koste van het buspersoneel.

Haar verhaal is één van de vele soortgelijke verhalen over het arbeidersbestaan, maar dan wel: geschreven door een van de betrokkenen zelf die weet waar zij over spreekt en die het verwoorden kon in een meeslepend betoog dank zij het feit vermoedelijk, dat zij op haar kantoorbaantje brieven moest uittypen en derhalve ervaring had in het zich schriftelijk uitdrukken. Haar betoog lijkt in niets op soortgelijke betogen, geschreven door studenten of sociologen. Zij gebruikt geen moeilijke woorden of termen, heeft het in het geheel niet over uitbuiting of onderdrukking dan wel dergelijke zaken, zij beschrijft alleen maar exact wat of er gebeurt en wat daar de gevolgen van zijn, zij heeft het niet over "bedoelingen" of "achtergronden" en zij poogt in het geheel niet om op een gewichtige wijze dingen te "verklaren", die aan iedere arbeider terstond duidelijk zijn.

Drie dingen vooral zijn in haar relaas van 18 bladzijden interessant:

1. haar schampere hoon aan het adres van bureaufunktionarissen, die op het geduldige papier allerlei maatregelen ontwerpen zonder het flauwste benul te hebben van de werkelijkheid waarmee conductrices en chauffeurs zich gekonfronteerd zien;

2. zij houdt geen abstrakte bespiegelingen over het wezen van de vakbonden en hun funktie in de kapitalistische samenleving, zij beschrijft alleen maar wat of zij *d o e n* en zij heeft daarvoor geen goed woord over;
3. haar mededelingen over een staking, die in de maand mei van het vorige jaar uitbrak in één van de garages.

Het ging daarbij om een zuiver "wilde" aktie die drie dagen duurde en die - door het optreden van de bonden en de direktie - volkomen geïsoleerd bleef. Die staking, zo vertelt ze, wekte, toen zij eenmaal verloren was, een gevoel van bitterheid. Daarop laat zij dan letterlijk volgen:

"Helaas is het zo, dat onvrede met de vakbond nog altijd gepaard gaat met het gevoel dat wij toch van de vakbond afhankelijk zijn

---

1) "On the busses" ("Op de bussen"), door Penny Fair.

als het er om gaat 'iets te doen'. Er bestaan geen organisaties die voor de vakbeweging in de plaats kunnen treden. We zouden eigenlijk met elkaar over nieuwe en andere strijdvormen moeten praten. Inplaats daarvan overheerst een cynisme of, waar dat niet zo is wordt er gepraat over de manier waarop de vakbeweging van karakter zou kunnen veranderen, bijvoorbeeld door haar andere leiders te geven. Vooral linkse groepen versterken de illusie dat zoiets mogelijk zou zijn inplaats van de zogenaamde 'demokratische vertegenwoordiging van de arbeiders' scherp te kritiseren en met elkaar naar iets nieuws te zoeken. Uiteraard is dat uiterst moeilijk. Maar dát en niets anders is nodig..."

Dergelijke opvattingen, dat komt uit de hele brochure overduidelijk naar voren, heeft de bewuste conductrice niet ontleend aan boeken of brochures. Ze zijn bij haar ontstaan uit de dagelijkse ervaring zélf. Haar relaas bewijst nog eens, voor degenen die dat nog almaar niet geloven willen, dat de beweging der arbeiders zelf, geen kwestie is van een (tevooren opgetreden) bewustzijnsverheldering, maar een kwestie van bittere noodzaak. Over "een nieuwe arbeidersbeweging" is in de simpele tekst van de schrijfster nergens sprake. Niettemin vertelt zij (onbewust) méér over de nieuwe arbeidersbeweging dan velen die er in die zin over wauwelen, dat de arbeiders er b e w u s t voor zouden moeten worden gemaakt.

=====

E E N V O O R H O E D E A A N H E T W E R K

Het is niet zozeer merkwaardig dan wel typerend, dat bewegingen die zichzelf zonder blikken of blozen als "de voorhoede van het internationale proletariaat" proklameren er telkens en telkens weer blijk van geven dat hun activiteiten met het doen en laten van de arbeidersklasse niet in het minst te maken hebben. Neem bijvoorbeeld de bijeenkomst van Amerikaanse en Britse trotskisten, die op vrijdag 14 januari j.l. in Londen werd gehouden en die werd gepresideerd door de Pakistaanse trotskist Tariq Ali. Geen enkel probleem waarmee arbeiders de laatste tijd hetzij in Groot Brittannië, hetzij in de Verenigde Staten mee gekonfronteerd werden, is er aan de orde gekomen. Noch de arbeidersvijandige houding van de American Federation of Labor, noch de nieuwe vormen van aktie die automobielarbeiders hebben toegepast bij Chrysler, noch de door de bond getorpedeerde staking der Britse zeelieden, noch de akties die Britse typografen hebben gevoerd, noch het kongres van het Britse vakverbond in Brighton, noch de konferentie van de Labour-partij in Blackpool (karakteristieke manifestaties van de "oude" arbeidersbeweging), noch de "wilde" aktie van een deel van het Londense buspersoneel werden er ook maar met één enkel woord ter sprake gebracht. Inplaats daarvan werd er op emotionele wijze gekrakeeld over een artikelseerie die de leider der Britse trotskisten, Gerry Healy zowat twee jaar geleden (!) publiceerde en waarin hij twee bekende Amerikaanse trotskisten ervan beschuldigde, dat zij ruim 36 jaar geleden (!), ten tijde van de door de GPOe beraamde moord op Trotzky, met de Russische geheime dienst kontak-

ten onderhielden.

Het ging, zo drukte Tariq Ali 1) zich uit, "om de meest verschrikkelijke laster, die we sinds lang binnen de trozskistische beweging hebben waargenomen". En dat zégt wat, zoals ieder ook maar enigszins ingewijde zal beamen. In één woord: de aanwezigen waren opgetrommeld om als één man stelling te nemen tegen "de idioot" Healy (zoals de Belg Ernest Mandel hem kwalificeerde). De door Healy beschuldigde Amerikanen waren er uiteraard, de op zijn beurt tot "zondebok" verklaarde Healy verscheen eveneens en hoorde zich twee uur lang verketteren en verdoemen. "Het was", schreef een verslaggever van het Britse zondagsblad "The Observer" met trefzekere ironie "alsof Satan in eigen persoon was verschenen op een bijeenkomst van het Leger des Heils.

Vijf jaar geleden, toen de ene belangrijke groep Britse arbeiders vóór, de andere na met "wilde" akties de strijd aanbond tegen de wet op de industriële verhoudingen en tegen de regering Heath, hielden de trozskisten van Healy ergens in de provincie een zomerkamp. Zij leverden daarmee het bewijs, dat de Britse arbeiders ook zonder deze "onmisbaar" geheten "leiders" voortreffelijk strijd konden leveren. De bijeenkomst in Londen waarvan hierboven sprake was, heeft het bewijs geleverd, dat de trozskisten in de arbeidersstrijd nauwelijks geïnteresseerd zijn en dat zij zich met héél andere zaken bezighouden.

Het is uiteraard even belangrijk om te weten wat de nieuwe beweging van de arbeiders zélf wél is, als om te weten wat zij n i e t is. Welnu, wie het laatste wenst te beseffen, hij kijke naar het doen en laten der trozskisten.

-
- 1) Lezers van "Daad en Gedachte" zullen zich wellicht herinneren, dat Tariq Ali enkele jaren geleden een paar spreekbeurten vulde in Nederland en dat één van onze kameraden bij die gelegenheid een korte discussie met hem voerde. Tariq Ali gaf er toen blijk van, dat hij er niet het flauwste benul van had wat of de proletarische klassenstrijd eigenlijk wel wás. Men zie: "Daad en Gedachte" van november '71, artikel "China's 'revolutionaire' diplomatie", blz. 5.

=====

VERKIEZINGSGIF UIT DE RODE PAPAVER

Nu het laatste weekeinde van januari achter de rug is kan er geen enkele twijfel meer aan bestaan: niet naar een verheldering van de geesten streeft de P.v.d.A. bij haar verkiezingskampagne, doch integendeel naar een bedwelmung op grote schaal. Het kan géén toeval zijn geweest, dat op haar grote, in Amsterdam gehouden kongres de leuze "Voorwaarts en niet vergeten" boven het presidium prijkte en dat diezelfde woorden - ontleend aan een tekst van Brecht, op muziek gezet door Eisler - ook de titel vormen van een lopende televisieserie van de VARA die, naar het heet, een beeld wil geven van "de geschiedenis van de Nederlandse arbeidersbeweging".

Het is een nostalgisch programma dat aan de sentimenten appelleert en als gecreëerd schijnt om de werkelijkheid zoveel mogelijk te verdoezelen. Eén aflevering (de tweede, die juist de dag ná het kongres op de buis werd gebracht) hebben wij gezien. We zijn er kotsmisselijk van geworden. De periode die erin werd behandeld was die, waarin de oprichting van de Sociaal Democratische Bond viel en Domela Nieuwenhuis de beslissende stap deed die hem van een sociaal voelend predikant tot een prediker van het socialisme maakte.

Over deze Domela schreef een van onze geestverwanten een klein tiental jaren geleden, dat hij de maatschappijbeschouwing van Nieuwenhuis even scherp veroordeelde als diens persoon hem respekt inboezemde. "De zuiverheid van zijn bedoelingen is aan geen twijfel onderhevig. De eerlijkheid waarmee hij partij kiest voor de arbeidersklasse is zó groot, dat hij zich niet dank zij, maar óndanks zijn denkbeelden, altijd aan haar zijde bevindt. Hij is inderdaad in Nederland datgene wat Jan en Annie Romein hem eens genoemd hebben, namelijk "de apostel der arbeiders". Hij was hun apostel in een tijd dat zij een apostel nodig hadden; hij is de apostel gebleven in een tijd dat er aan apostelen geen behoefte meer was. In zijn apostelschap ligt tegelijk zijn zwakte én zijn kracht."

Aan die woorden hebben wij niets toe te voegen. Wat ons bij het kijken naar het tv-programma misselijk maakte was, dat wij getuige waren van een kritiekloos beeld dat zonder blikken of blozen nu net precies werd gepresenteerd door de politieke erfgenamen van hén die Nieuwenhuis als persoon méér verguisd hebben dan wie ook. Daar kwam bij dat wijlen Vliegen, één der voornaamste verguizers, in hetzelfde programma als een apostel van het socialisme werd afgeschilderd zonder ook maar enige verwijzing dat hij de belangrijkste architect van het reformisme is geweest. Anders gezegd: men had met een vertekend beeld te doen; men was getuige van een ergerlijk soort lijkenschenis, waarvan de bedoeling geen andere kon wezen dan de politieke maskerade voor het komend verkiezingskarnaval zo overtuigend mogelijk te doen zijn.

De P.v.d.A. wil in de verkiezingsstrijd kennelijk het "socialistisch" sentiment bespelen. Dat is ook aan een toonaangevend liberaal dagblad niet ontgaan. Naar aanleiding van het P.v.d.A.-kongres noemde de politieke commentator mr. J.J. Vis (N.R.C. van 29 januari 1977) het typerend, dat het kongresmotto en de titel van het tv-programma hetzelfde waren. Hij konstateerde bovendien: "... In de afgelopen jaren is de rode roos in de rode vuist gekomen (kan het romantischer?), de oude SDAP-affiches worden grif verkocht..." Mr. Vis heeft gelijk. Er dien nog te worden bij verteld, dat de "rode roos" waarvan hij spreekt, geen andere is dan de klapproos, de papaver, waaruit het opium wordt bereid. Het gaat om het verkiezingsopium, dat het stemvee in een pseudo-socialistische roes moet brengen, dat het bedwelmen en verdoven moet, zodat het niets meer bespeurt van de neo-kapitalistische partij-praktijk. Niettemin kwam op het kongres de werkelijke aap wel degelijk uit de mouw. Niet de nostalgische stemmingmakers, maar de realistische bestuurders en politici boekten de zege, zodat de eventuele toekomstige regeringspartners na afloop konden verklaren, dat het allemaal beter was afgelopen dan zij hadden gevreesd. Met een variant op een bekende uitspraak van Marx kan men beweren, dat het er niet op aan komt wat de PvdA van zichzelf gelooft, maar wat zij is en dientengevolge gedwongen is te doen.

=====